

MILENIJSKI RAZVOJNI CILJI

Na poti uresničevanja

**IZKORENINITI
SKRAJNO REVŠČINO
IN LAKOTO**

**DOSEČI UNIVERZALNO
OSNOVNOŠOLSKO IZOBRAZBO**

**ZAGOTOVITI ENAKOST
MED SPOLOMA IN
OPOLNOMOČITI ŽENSKE**

**IZBOLJŠATI
ZDRAVJE MATER**

Društvo za Združene narode za Slovenija
United Nations Association of Slovenia

**ZMANJŠATI
SMRTNOST OTKOK**

**BORITI SE PROTI VIRUSU
HIV/AIDSU, MALARIJI IN
OSTALIM BOLEZNIM**

**ZAGOTOVITI
OKOLJSKO VARNOST**

**VZPOSTAVITI GLOBALNO
PARTNERSTVO
ZA RAZVOJ**

MILENIJSKA KAMPANJA DRUŠTVA ZA ZDRUŽENE NARODE ZA SLOVENIJO

Projekt poteka v sklopu Milenijske kampanje Organizacije združenih narodov. Projekt podpira in sofinancira Slovenska nacionalna komisija za UNESCO.

Vsebina dokumenta ne odraža nujno stališč in mnenj podpornikov.

Društvo za Združene narode za Slovenijo
United Nations Association of Slovenia

KONECREVŠČINI
2015
milenijska kampanja

Organizacija Združenih
narodov za izobraževanje,
znanost in kulturo

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Slovenska nacionalna
komisija za UNESCO

Slovenian National
Commission for UNESCO

Avtorji: Ana Podgornik, Adriana Aralica, Boštjan Jerman, Alen Toplišek, Jana Mahorčič, Martin Brumec

Avtor uvoda: dr. Danilo Türk

Strokovni pregled:izr. prof. dr. Maja Bučar, mag. Monika Perčič

Izdajatelj: Društvo za Združene narode za Slovenijo

Oblikovanje: JESIS Tanja Fric s.p.

Tisk: Littera picta d.o.o.

Naklada: 1000 izvodov (2. izdaja)

Ljubljana, 2011

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

316.42:327"20"

MILENIJSKI razvojni cilji : na poti uresničevanja : [konec revščini 2015, milenijska kampanja] / [besedilo Ana Podgornik ... et al.]. - 2. izd. - Ljubljana : Društvo za Združene narode za Slovenijo, 2011

ISBN 978-961-91214-1-2

1. Podgornik, Ana

258017792

KAZALO

Uvodne besede – dr. Danilo Türk, predsednik Republike Slovenije	6
1. milenijski razvojni cilj: izkoreniniti skrajno revščino in lakoto	8
Dosedanji napredek pri doseganju 1. milenijskega razvojnega cilja	9
Ukrepi za izboljšanje	10
Stanje v Sloveniji	11
Udeleženos Slovenije pri doseganju 1. milenijskega razvojnega cilja	11
2. milenijski razvojni cilj: doseči univerzalno osnovnošolsko izobrazbo	12
Dosedanji napredek pri doseganju 2. milenijskega razvojnega cilja	13
Ukrepi za izboljšanje	14
Stanje v Sloveniji	15
Udeleženos Slovenije pri doseganju 2. milenijskega razvojnega cilja	15
3. milenijski razvojni cilj: zagotoviti enakost med spoloma in opolnomočiti ženske	16
Dosedanji napredek pri doseganju 3. milenijskega razvojnega cilja	17
Ukrepi za izboljšanje	18
Stanje v Sloveniji	19
Udeleženos Slovenije pri doseganju 3. milenijskega razvojnega cilja	19
4. milenijski razvojni cilj: zmanjšati smrtnosť otrok	20
Dosedanji napredek pri doseganju 4. milenijskega razvojnega cilja	21
Ukrepi za izboljšanje	22
Stanje v Sloveniji	22
Udeleženos Slovenije pri doseganju 4. milenijskega razvojnega cilja	22
5. milenijski razvojni cilj: izboljšati zdravje mater	23
Dosedanji napredek pri doseganju 5. milenijskega razvojnega cilja	24
Ukrepi za izboljšanje	25
Stanje v Sloveniji	25
Udeleženos Slovenije pri doseganju 5. milenijskega razvojnega cilja	25
6. milenijski razvojni cilj: boriti se proti virusu HIV/AIDS-u, malariji in drugim boleznim	26
Dosedanji napredek pri doseganju 6. milenijskega razvojnega cilja	27
Ukrepi za izboljšanje	29
Stanje v Sloveniji	29
Udeleženos Slovenije pri doseganju 6. milenijskega razvojnega cilja	29
7. milenijski razvojni cilj: zagotoviti okoljsko trajnosť	30
Dosedanji napredek pri doseganju 7. milenijskega razvojnega cilja	31
Ukrepi za izboljšanje	33
Stanje v Sloveniji	33
Udeleženos Slovenije pri doseganju 7. milenijskega razvojnega cilja	33
8. milenijski razvojni cilj: vzpostaviti globalno partnerstvo za razvoj	34
Dosedanji napredek pri doseganju 8. milenijskega razvojnega cilja	35
Ukrepi za izboljšanje	36
Stanje v Sloveniji	37
Udeleženos Slovenije pri doseganju 8. milenijskega razvojnega cilja	37
Aktiviraj se	38
Vstani in ukrepaj	39
Delavnica »Podajmo si roke«	39
Priporočeno branje	40

UVODNE BESEDE

dr. Danilo Türk, predsednik Republike Slovenije

Vir: Urad predsednika RS

razvojno ukrepanje v novem stoletju. Začetek novega tisočletja se je zdel zelo primeren trenutek, da se vse poprejšnje razprave povzamejo v kratko in jasno definicijo bistva razvoja v našem času.

Zamisel o milenijskih razvojnih ciljih je hkrati preprosta in zelo zahtevna. Zdi se skoraj naravno, da OZN ponudi svetovni javnosti in vladam kratko in jasno definicijo ciljev, h katerim moramo težiti, če želimo zagotoviti preživetje človeštva – za to namreč gre. Človeštvo lahko preživi samo, če se ustrezno razvija, in o tem razvoju je treba imeti skupno predstavbo in minimum skupne volje. Ta volja pa se lahko oblikuje le, če se sporazumemo tudi o količinsko določenih ciljih: prepolovitev števila ljudi, ki živijo z manj kot enim dolarjem na dan, zagotovitev enakopravnosti spolov v osnovnem in srednjem izobraževanju, zmanjšanje za polovico vseh tistih, ki nimajo dostopa do pitne vode itd. Vsi ti in drugi cilji naj bi bili doseženi do leta 2015.

Leto 2000 nam je v OZN kazalo dobre obete: mednarodno sodelovanje je bilo dobro, svet je iskal opredelitev jasnih ciljev in proces globalizacije je obljubljal rast. OZN je med globalnimi razvojnimi institucijami uživala največje zaupanje. V letih, ki so sledila, so mnoge države s ponosom poročale o svojem napredku.

Pred 20 leti, v času, ko se je Slovenija osamosvajala, je svetovna skupnost naredila prve korake na pomembni in v marsičem novi poti. Začela je s pripravo niza globalnih razvojnih konferenc. Prva med njimi, vrh v Rio de Janeiru junija 1992, je bila posvečena problemom okolja in je bila tudi prva velika konferenca, na kateri je Slovenija že sodelovala kot suverena država. Sledile so ji konference o človekovih pravicah, o populacijskih vprašanjih, o socialnem razvoju, o položaju žensk, o razvoju mest, o klimatskih spremembah in druge. Iz teh obširnih razprav je izšla sodobna opredelitev razvoja sveta in temeljni okvir za reševanje najpomembnejših vprašanj, ki jih razvoj prinaša s sabo. Leta 2000 je generalni sekretar OZN Kofi Annan strnil bistvo svetovne opredelitve razvoja v osem jasno oblikovanih ciljev, ki naj vodijo mednarodna razmišljanja in zlasti

Med njimi so bile take velike države, kot so Kitajska, Indija in Brazilija, ki so postale zgledi razvojne uspešnosti. Leta 2003 je bil na konferenci v Monterreyu v Mehiki dosežen tudi pomemben sporazum o mednarodnem financiranju razvoja. Hkrati pa so se že pojavili dvomi, ki sta jih povzročili neenakomernost globalizacije in mednarodne politične razmere, ki so se močno zaostriale istega leta z vojno v Iraku. Vse to je pokazalo, da bo pot do uresničitve milenijskih ciljev vijugasta. Svetovna recesija leta 2008 je ta problem še zaostрила. Vendar pa je razvoj ostal pot za preživetje.

Prizadevanje za uresničitev milenijskih ciljev ni izgubilo svoje pomembnosti; nasprotno, postalo je še bolj odločilno za našo skupno usodo. Kdo neki si želi razpada gospodarsko šibkih in razvojno neuspešnih držav, humanitarnih problemov in ogrožanja mednarodnega miru? Papež Janez Pavel II. je nekoč dejal, da je razvoj novo ime za mir. Še kako prav je imel!

V Sloveniji imamo veliko razlogov, da se posvetimo milenijskim ciljem. Marsičesa še nismo postorili, zlasti na področju varovanja okolja. Marsikaj lahko storimo v okviru Evropske unije v njenih prizadevanjih za učinkovito usmerjanje svetovne razvojne pomoči. Marsikaj moramo storiti kot suverena in že kar dobro razvita država, ki se zaveda, da je del sveta in ima del odgovornosti za usodo sveta. Zato je prav, da najprej pogledamo k sebi in ugotovimo, kaj moramo še storiti za svoj razvoj. Nato pa poglejmo po svetu in ugotovimo, kaj lahko prispevamo za njegovo boljšo prihodnost. Bodimo dobri državljani sveta. Društvo za Združene narode za Slovenijo je postavilo prave prioritete na dnevni red. Poskrbimo, da bo razprava kvalitetna in da bodo iz nje izšli dobri rezultati.

1. MILENIJSKI RAZVOJNI CILJ

IZKORENINITI SKRAJNO REVŠČINO IN LAKOTO

Ali ste vedeli?

- Vsak peti prebivalec Zemlje živi v skrajni revščini z manj kot enim ameriškim dolarjem na dan. To predstavlja 1,2 milijarde svetovnega prebivalstva.
- Več kot milijarda ljudi trpi zaradi hudega pomanjkanja hrane – to je več kot celotno prebivalstvo Združenih držav Amerike (ZDA), Kanade in Evropske unije (EU) skupaj. Kar 90 odstotkov kronično lačnih ljudi živi v državah v razvoju.
- Na dan zaradi lakote umre 24.000 ljudi. Večino lačnih predstavljajo ženske in otroci.
- Vsakih šest sekund zaradi lakote umre en otrok. 60 odstotkov od 10 milijonov otrok, ki letno umrejo v državah v razvoju, umre prav zaradi lakote.
- V letu 2009 je v Sloveniji pod pragom revščine živelo 11,3 odstotkov ljudi.

Specifični cilji:

1. Med letoma 1990 in 2015 prepoloviti število ljudi, ki živijo z manj kot enim ameriškim dolarjem na dan.
2. Med letoma 1990 in 2015 doseči popolno in produktivno zaposlitev ter dostojno delo za vse, vključno za ženske in mlade.
3. Med letoma 1990 in 2015 prepoloviti število ljudi, ki trpijo lakoto.

Vsak peti prebivalec Zemlje živi v skrajni revščini z manj kot enim ameriškim dolarjem na dan. To predstavlja 1,2 milijarde svetovnega prebivalstva. Dnevno zaradi lakote umre 24.000 ljudi, kar pomeni, da vsake 3,6 sekunde umre en človek. Če isto statistiko uporabimo za dva dolarja na dan, se število prebivalcev pod pragom revščine poveča na 2,8 milijard ljudi. 515 milijonov le-teh predstavljajo mladi, izmed katerih jih 90 odstotkov živi v Južni in Vzhodni Aziji, v pacifiških državah in v Podsaharski Afriki.

Število ljudi, ki v državah v razvoju živi v skrajni revščini, je padlo z 1,8 milijarde v letu 1990 na 1,4 milijarde v letu 2005. Tako je leta 2005 v skrajni revščini živela več kot četrtnina prebivalstva razvijajočega se sveta v primerjavi s skoraj polovico v letu 1990. Toda ta trend zmanjševanja revščine je zaradi naraščajočih cen hrane in gospodarske krize, ki traja že od leta 2008, doživel preobrat. Združeni narodi (ZN) predvidevajo, da je zato v letu 2009 v skrajni revščini živelo 40 milijonov ljudi več, kot bi jih, če krize ne bi bilo, in ocenjujejo, da bo prvi razvojni cilj mogoče doseči le v Severni Afriki in Vzhodni Aziji. Če se bodo obstoječi trendi nadaljevali, pa obstaja velika verjetnost, da ta cilj ne bo dosežen v Podсахarski Afriki, Južni Aziji in Latinski Ameriki.

Dosedanji napredek pri doseganju 1. milenijskega razvojnega cilja

— 1. specifični cilj

Gospodarska in finančna kriza, ki se je leta 2008 začela v razvitih državah Severne Amerike in Evrope, je povzročila padec cen dobrin, menjave in investicij. Kljub omenjenim padcem pa trenutni trendi nakazujejo, da ostaja rast v razvijajočem se svetu dovolj močna, da se ohranja napredek, potreben za doseg tega specifičnega cilja. Glede na nedavne projekcije Svetovne banke lahko pričakujemo, da bo do leta 2015 stopnja revščine padla pod 15 odstotkov, s čimer bo omenjeni cilj dosežen.

Vir: Martin Brumec

Do najhitrejšje rasti in največjega zmanjšanja revščine prihaja v Vzhodni Aziji, še posebej na Kitajskem in Indiji. V teh dveh državah se je med letoma 1990 in 2005 število ljudi, ki živijo v skrajni revščini, zmanjšalo za 455 milijonov, projekcije pa predvidevajo, da se jim bo do leta 2015 pridružilo dodatnih 320 milijonov. Tudi v Podсахarski Afriki se glede na nedavno gospodarsko rast in napovedane trende pričakuje padec stopnje skrajne revščine pod 36 odstotkov, kar je bolj od napovedanih trendov.

— 2. specifični cilj

Medtem ko se globalna gospodarska rast izboljšuje, je stanje na svetovnem trgu delovne sile še vedno zaznamovano z vztrajno visoko nezaposlenostjo in počasnim zaposlovanjem. V razvitih območjih je stopnja zaposlenosti od leta 2007 padla s 56,8 odstotkov na 54,8 odstotkov leta 2010. Slika je popolnoma nasprotna v razvijajočih se regijah, kjer se je po začetnem padcu stopnja zaposlenosti (z izjemo Kavkaza in osrednje Azije ter Vzhodne Azije) med letoma 2007 in 2010 spremenila le malo.

Po poročanju Mednarodne organizacije dela (*International Labour Organization*, ILO) je leta 2009 eden izmed petih delavcev z družino živel v skrajni revščini. Čeprav je glede na prejšnje desetletje prišlo do strmega zmanjšanja revščine, pa je bila ocenjena stopnja za to leto 1,6 odstotne točke višja kot stopnja, ki je bila predvidena glede na trend pred krizo.

— 3. specifični cilj

Odstotek ljudi, ki v razvijajočem se svetu trpi lakoto, je med letoma 2005 in 2007 kljub pomembnemu zmanjšanju revščine ostal konstanten na 16 odstotkov. Trendi v Jugovzhodni Aziji, Vzhodni Aziji, Latinski Ameriki ter na Karibskem otočju napovedujejo, da bodo ta območja specifični cilj do leta 2015 najverjetneje dosegla. Vseeno pa je tudi na teh območjih zaznati obsežna neskladja med državami. Glede na trenutne trende Popsaharska Afrika do leta 2015 ne bo uspela doseči tega specifičnega cilja.

V razvijajočih se regijah se je delež otrok, mlajših od petih let, ki imajo prenizko težo, med letoma 1990 in 2009 znižal s 30 na 23 odstotkov. Kljub temu pa je napredek v državah v razvoju nezadosten, da bi bilo cilj do leta 2015 mogoče uresničiti. Prenizka teža otrok je kombinacija več dejavnikov. Na primer v Južni Aziji ne gre le za kombinacijo pomanjkanja kvalitetne hrane in skromnih prehranjevalnih navad, temveč tudi neustrezne sanitarne ureditve. Skoraj polovica prebivalstva iztrelja na prostem, kar se odraža v ponavljajočih se izbruhih diareje pri otrocih in prispeva k veliki razširjenosti podhranjenosti.

Ukrepi za izboljšanje

Eden izmed potrebnih ukrepov je vzpostavitev mrež socialnega varstva za zmanjšanje posledic gospodarske krize in povišanja cen hrane ter energije. Potrebno je povečati tudi nujno pomoč v obliki hrane, kar bo Organizaciji ZN za prehrano in kmetijstvo (*Food and Agriculture Organization*, FAO) in drugim organizacijam omogočalo učinkovitejše delovanje ter ukrepanje v kriznih situacijah. Tudi podpiranje brezplačne prehrane v šolah v državah v razvoju je eden izmed ukrepov za zmanjšanje skrajne revščine.

Pomembna bo tudi vzpostavitev partnerstev med civilno družbo, zasebnim sektorjem in skladi, delujočimi na tem področju, ob sočasnem sodelovanju in upoštevanju mnenja revnih ljudi. Zagotoviti pa bo treba tudi delovna mesta in razviti poslovno infrastrukturo, ki bi povečala proizvodne zmogljivosti podjetij ter jim omogočila lažjo integracijo v globalno ekonomijo.

Stanje v Sloveniji

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (RS) je bila stopnja tveganja revščine v Sloveniji leta 2009 11,3-odstotna. Ta se je v primerjavi z letom poprej znižala za eno odstotno točko. V letu 2009 je tako v Sloveniji pod pragom tveganja revščine živelo 11,3 odstotkov ljudi ali 223.000 oseb. Razpoložljivi dohodek oseb, ki so živele pod pragom revščine, je bil torej nižji od 593 evrov. Podatki o stopnjah tveganja revščine različnih socialno-ekonomskih kategorij oseb in gospodinjstev kažejo, da so bila v najslabšem položaju gospodinjstva brez delovno aktivnih članov, še posebej tista z vzdrževanimi otroki. Glede na tip gospodinjstva pa so bila v najslabšem položaju enočlanska in enostarševska gospodinjstva, pari s tremi ali več otroki ter starejši pari brez otrok.

Udeležnost Slovenije pri doseganju 1. milenijskega cilja

Slovenska Karitas je ena izmed nevladnih organizacij, ki podpira obstoječe programe lokalnih organizacij v posameznih državah v razvoju. Ti programi so namenjeni podpori zdravstvenih centrov, deljenju semen in sadik, trajnostnemu izboljšanju položaja revnih, oskrbi otrok, opremljenosti šolskih centrov, izgradnji domov za invalidne otroke in mladino ter zagotavljanju zaposlitvenih možnosti z vključevanjem domačinov v razne infrastrukturne projekte.

Rdeči križ Slovenije je samostojna nevladna organizacija, ki deluje na področju preprečevanja in lajšanja trpljenja ljudi. V okviru svoje humanitarne dejavnosti delijo prehrabne pakete za materialno ogrožene družine v Sloveniji. Pomoči so deležni tudi brezdomci.

2. MILENIJSKI RAZVOJNI CILJ

DOSEČI UNIVERZALNO OSNOVNOŠOLSKO IZOBRAZBO

2

DOSEČI UNIVERZALNO OSNOVNOŠOLSKO IZOBRAZBO

Ali ste vedeli?

- Približno 70 milijonov šoloobveznih otrok nima dostopa do osnovnošolske izobrazbe.
- 250 milijonov otrok v starosti od 5 do 14 let mora delati za svoje preživetje.
- Polovica od 69 milijonov otrok, ki ne obiskujejo šole, še nikoli ni bila v učilnici.
- Na svetu je kar 793 milijonov nepismenih ljudi, od tega kar dve tretjini predstavljajo ženske.
- Financiranje splošne osnovnošolske izobrazbe bi letno stalo 11 milijard ameriških dolarjev, kar predstavlja polovico denarja, ki ga v istem časovnem obdobju Američani zapravijo za sladoled.

Specifični cilj:

Zagotoviti, da bodo do leta 2015 vsi otroci, kjerkoli in ne glede na spol, lahko zaključili osnovnošolsko izobraževanje.

Na svetu je še vedno 69 milijonov otrok, ki se ne šolajo, 793 milijonov ljudi pa je nepismenih, od tega kar dve tretjini žensk. ZN glede na počasen napredek pri zagotavljanju univerzalne osnovnošolske izobrazbe predvidevajo, da ta cilj do leta 2015 ne bo v celoti uresničen.

Pred dvajsetimi leti je osnovno šolo obiskovalo osem od desetih otrok, danes jo obiskuje devet od desetih. Stanje se torej izboljšuje, vendar so med posameznimi deli sveta še vedno velike razlike. Zaostajata predvsem Podsaharska Afrika, kjer živi skoraj polovica (31 milijonov) otrok, ki ne obiskujejo osnovne šole, in Južna Azija, kjer živi četrtnina (18 milijonov) vseh otrok, ki se ne šolajo. Prav tako ostajajo razlike med spoloma, saj so med otroci, ki najpogosteje opustijo šolanje ali pa šole sploh ne obiskujejo, dekleta, ki prihajajo iz revnih družin ali pa s podeželja. Raziskave ZN kažejo, da v podeželskih regijah držav v razvoju kar 25 odstotkov otrok ne obiskuje osnovne šole, medtem ko je v mestih ta številka nekoliko nižja in znaša 16 odstotkov.

ZN predvidevajo, da se kar dve tretjini otrok, ki v Zahodni Aziji in Podсахarski Afriki trenutno ne obiskujejo osnovne šole, tudi nikoli ne bo vpisalo v osnovnošolske programe. Da bi do leta 2015 dosegli ta cilj, bi morali biti vsi otroci (torej tako deklice kot dečki), ki starostno izpolnjujejo pogoje za vpis v osnovno šolo, leta 2009 vpisani v šolo. Podatki pa kažejo, da v Podсахarski Afriki v letu 2008 eden izmed štirih otrok ni obiskoval šole. Tako kljub napredku pri vključevanju otrok v osnovnošolsko izobraževanje ZN opozarjajo, da ob dosedanjem trendu napredovanja tega cilja ne bo moč doseči v Podсахarski Afriki, Jugovzhodni in Zahodni Aziji ter Latinski Ameriki.

Doseganje splošne osnovnošolske izobrazbe pa ne pomeni le vpeljave otrok v šolski sistem, ampak tudi zagotavljanje kvalitetnega izobraževanja, ki naj bi jim tudi omogočalo nadaljnje šolanje ali strokovno izobraževanje. Zgovoren je podatek, ki pravi, da na svetu le 55 odstotkov otrok obiskuje srednjo šolo, v večini afriških držav pa celo manj kot 30 odstotkov.

Dosedanji napredek pri doseganju 2. milenijskega razvojnega cilja

V razvijajočem se svetu kot celoti se vključenost v osnovnošolsko izobraževanje počasi povečuje. Neto razmerje vključitve se je od leta 1999 povišalo le za sedem odstotnih točk in leta 2009 doseglo 89 odstotkov. V zadnjih letih se je napredek upočasnil, saj se je med letoma 2004 in 2009 povečal le za dve odstotni točki, kar ne nakazuje dosege cilja do leta 2015.

Večina regij je malenkost napredovala, vendar pa napredek glede na geografsko razvrstitev precej variira. Podсахarska Afrika beleži z 18 odstotnimi točkami povišanja največji napredek, sledita ji Južna Azija in Severna Afrika, ki sta imeli 12 oz. 8 odstotnih točk povišanja. Za razliko od teh območij je neto razmerje vključenosti v osnovnošolsko izobraževanje na Kavkazu in v osrednji Aziji padlo s 94 na 93 odstotke.

Vir: Edirisa

Da bi dosegli univerzalno osnovnošolsko izobrazbo, morajo vsi otroci zaključiti celoten cikel osnovnošolskega izobraževanja. Trenutni podatki kažejo, da je svet daleč od dosege tega cilja. Le 87 izmed 100 otrok v državah v razvoju zaključi osnovnošolsko izobraževanje. V polovici najmanj razvitih držav vsaj dva izmed petih otrok zaključita šolanje, še preden prideta do zadnjega razreda.

Trije najpogostejši dejavniki, ki otrokom onemogočajo vključitev v osnovnošolsko izobraževanje, so, da je otrok ženskega spola, reven in živi v državi, ki so jo prizadeli konflikti.

Med letoma 1990 in 2009 se je stopnja pismenosti mladine (med 15 in 24 letom) v svetovnem merilu povišala s 83 na 89 odstotkov. Največji napredek je bil dosežen v Južni Aziji in Severni Afriki, kjer se je odstotek zvišal za 20 oz. 19 odstotnih točk. Tudi v Podsaharski Afriki je prišlo do bistvenega izboljšanja, stopnja pismenosti mladih se je zvišala za sedem odstotnih točk; kljub temu pa Podsaharska Afrika ostaja regija z najnižjo stopnjo pismenosti mladih (72 odstotkov leta 2009). Skoraj 90 odstotkov nepismenih živi v le dveh regijah: Južni Aziji (65 milijonov) in Podsaharski Afriki (47 milijonov).

Ukrepi za izboljšanje

Za doseg univerzalne osnovnošolske izobrazbe je potrebno zagotoviti, da se osnovnošolskega izobraževanja udeležujejo vsi šoloobvezni otroci, tudi tisti iz revnih podeželskih predelov in mestnih četrti. Prav tako je potrebno vzpostaviti dostopne izobraževalne institucije, ki nudijo kakovostno izobraževanje ter zagotavljajo primerna učila za vse učence. Kot zelo dobre strategije za povečanje vključevanja revnih otrok v osnovno šolo so se izkazale odprava šolnin, nudenje brezplačnega obroka hrane, osnovna zdravstvena oskrba v šolah in posredovanje finančne podpore revnim družinam, katerih otroci so pred prejemanjem finančne podpore morali delati, namesto da bi hodili v šolo. Slednje je še posebej pomembno pri vključevanju deklet v šolski sistem. Poleg tega je potrebno spodbujati izobraževanje novih učiteljev in motivirati že usposobljene učitelje za kakovostno opravljanje svojega dela. Glede na to, da so v revnih predelih šole otrokom tudi pogosto težko dostopne, je v takšnih primerih potrebno organizirati šolski prevoz. Prav tako je nujno zagotoviti neprekinjeno izobraževanje za otroke, ki so žrtve vojn ali drugih kriznih situacij.

11 milijard ameriških dolarjev letne finančne pomoči državam v razvoju bi do leta 2015 zagotovilo dostop do osnovnošolske izobrazbe vsem šoloobveznim otrokom. Omenjeni vsoti se sicer približujemo, saj je finančna pomoč z 1,6 milijarde ameriških dolarjev v letu 1999 narasla na 5 milijard ameriških dolarjev v letu 2006, a cilj še zdaleč ni dosežen.

Stanje v Sloveniji

Na začetku šolskega leta 2010/11 je osnovno šolo v Sloveniji obiskovalo 160.000 učencev, srednjo šolo pa 82.267 dijakov. Podatki Statističnega urada RS za šolsko leto 2009/2010 prikazujejo, da je osnovnošolsko izobraževanje uspešno zaključilo 18.580 učencev, 300 pa je bilo takih, ki so izobraževanje zapustili brez dokončane osnovne šole. Istega leta je srednje izobraževanje zaključilo 20.100 dijakov. Več kot polovica dijakov je zaključila srednješolsko izobraževanje na področju splošnega izobraževanja in na področju družbenih, poslovnih, upravnih ter pravnih ved.

Udeleženos Slovenije pri doseganju 2. milenijskega cilja

RS preko različnih organizacij aktivno sodeluje pri doseganju tega milenijskega razvojnega cilja. Društvo Humanitas skuša s projektom botrstva v Burkini Faso, Gani in Keniji olajšati dostop do šolanja otrokom, ki jim je to onemogočeno. Gre za materialno podporo otrokom, s katero želijo izboljšati njihove osnovne življenjske pogoje, še zlasti pa njihove možnosti za izobraževanje. Na enak način tudi društvo Za boljši svet s projektom botrstva podpira sedem osnovnih in dve srednji šoli v Keniji. Mirovni inštitut vodi projekt, ki omogoča nadaljevanje sekundarnega in terciarnega izobraževanja revnim dekletom in ženam v Kigaliju v Ruandi. Društvo Edirisa pa na jugozahodu Ugande izvaja projekt, s katerim širi bralno kulturo otrok.

3. MILENIJSKI RAZVOJNI CILJ ZAGOTOVITI ENAKOST MED SPOLOMA IN OPOLNOMOČITI ŽENSKE

3

ZAGOTOVITI ENAKOST
MED SPOLOMA IN
OPOLNOMOČITI ŽENSKE

Ali ste vedeli?

- Od 1,4 milijarde ljudi, živečih v skrajni revščini, predstavljajo ženske 70 odstotkov.
- V najmanj razvitih državah je skoraj dvakrat več nepismenih žensk, starejših od 15 let, kot moških enake starosti.
- Ženske opravijo dve tretjini vseh delovnih ur na svetu in proizvedejo več kot polovico svetovne hrane, a kljub temu prejmejo samo 10 odstotkov svetovnega dohodka; pripada pa jim manj kot en odstotek svetovne lastnine.
- Delež žensk v predstavnikiških telesih po svetu le počasi narašča. Januarja 2011 je bila povprečna zastopanost žensk v parlamentih vseh držav le 19,3-odstotna.
- Zastopanost žensk v slovenskem Državnem zboru je le 13,3-odstotna, kar ni niti polovica zelene tretjine.

Specifični cilj:

Odpraviti neenakost med spoloma pri zagotavljanju osnovnošolske in srednješolske izobrazbe do leta 2015.

Ženske opravijo več kot dve tretjini svetovnega dela, vendar za to prejmejo manj kot 10 odstotkov svetovnega plačila. Izrek, da »ima revščina ženski obraz«, torej ni zgolj naključje. Države po svetu sicer zmanjšujejo neenakosti med spoloma na področju izobraževanja, saj je bilo leta 2009 v razvijajočih se regijah v osnovno šolo v povprečju vpisanih 96 deklet na 100 fantov v primerjavi z 91 dekleti na 100 fantov leta 1999. Kljub napredku cilj odpravljanja neenakosti med spoloma pri vpisovanju otrok in mladostnikov v osnovno ter srednjo šolo do leta 2009 ni bil realiziran. Največ težav pri odpravljanju neenakosti imajo še vedno v Severni Afriki, Oceaniji, Južni Aziji, Podсахarski Afriki in Zahodni Aziji.

Ženske opravijo največji delež neplačanega dela. Odstotek žensk, ki imajo plačano zaposlitev izven kmetijskega sektorja, je na globalni ravni narasel s 35 odstotkov leta 1990 na skoraj 40 odstotkov leta 2009. Južna Azija in Podsaharska Afrika sta bili priča največjemu napredku, a kljub temu ostaja v slednji regiji delež žensk, ki imajo plačano zaposlitev, pod 20 odstotki. V Podsaharski Afriki je do določene mere napredek upočasnen zaradi manjšega pomena plačane zaposlitve izven kmetijskega sektorja tako za moške kot ženske, ki večinoma opravljajo delo, za katero je značilna odsotnost finančne varnosti in socialnih prispevkov.

Podobno stanje je tudi v gospodarstvu in politiki. Delež žensk v predstavnških telesih po svetu narašča počasi. Konec januarja 2011 je bila povprečna zastopanost žensk v parlamentih vseh držav le 19,3-odstotna. V državah z najvišjo zastopanostjo žensk v predstavnških telesih ženske v povprečju zasedajo 30 odstotkov sedežev. Večjo zastopanost žensk je moč zabeležiti v razvitih državah, pa tudi v nekaterih post-konfliktnih in razvijajočih se državah Afrike, Azije, Južne Amerike ter Karibskega otočja. Kar četrtnina vseh parlamentarnih zbornic po svetu ima še vedno manj kot 10 odstotkov poslank; v devetih, večinoma državah Pacifika in Arabskega zaliva, pa niti ene. V gospodarstvu imajo moški petkrat večjo možnost zasesti vodilni položaj kot ženske. V povprečju ima eden od osmih moških položaj v upravi podjetja, medtem ko enako velja za samo eno od 40 žensk. Zaradi slabih zaposlitvenih možnosti in kršenja delavskih pravic žensk so ženske velikokrat prisiljene sprejeti slabo plačano delo ali pa si poiskati zaposlitev zunaj svojega domačega kraja. Kljub slabemu stanju pa se na področju 3. milenijskega razvojnega cilja kaže določen napredek.

Udeleženosť žensk v Evropskem parlamentu konstantno narašča. Od uvedbe neposrednih splošnih volitev poslancev v Evropski parlament leta 1979 je delež zastopanosti žensk do leta 2011 narasel s 16 na 35 odstotkov. Na volitvah v Evropski parlament leta 2004 je Slovenija prvič z zakonom uvedla ženske kvote. Čeprav si EU dosledno prizadeva za večjo udeležbo žensk v procesu političnega odločanja tako na evropski kot na nacionalni ravni, sedanjí položaj v večini držav članic in v institucijah EU še zmeraj kaže na prevladujoč položaj moških.

Dosedanji napredek pri doseganju 3. milenijskega razvojnega cilja

Do leta 2009 so v državah v razvoju le tri območja (Kavkaz in osrednja Azija, Latinska Amerika in Karibi ter Jugovzhodna Azija) dosegla enakost med spoloma v osnovnošolskem izobraževanju (ki je definirana kot indeks enakosti med spoloma med 97 in 103). V Vzhodni Aziji deklice po številu celo malenkost prekašajo dečke. Na ravni srednješolskega izobraževanja so enakost med spoloma dosegli na območju Kavkaza in osrednje Azije, Severne Afrike in Jugovzhodne Azije. Kljub temu ostajajo deklice v Oceaniji, Južni Aziji, Podsaharski Afriki ter Zahodni Aziji v občutno podrejenem položaju. Ravno nasprotno pa so deklice v Vzhodni Aziji, na Karibskem otočju in Latinski Ameriki glede sodelovanja v sekundarnem izobraževanju dečke celo prehiteli. Slika je precej drugačna v primeru terciarnega izobraževanja; na tej ravni je indeks enakosti med spoloma v razvijajočem se svetu najvišji, in sicer 97 deklíc na 100 dečkov.

Vir: Martin Brumec

Globalna finančna in ekonomska kriza je imela negativen vpliv na trge dela po svetu in je upočasnila napredek pri doseganju milenijskih ciljev. Ko se je leta 2010 svetovno gospodarstvo začelo obnavljati, se je začela nezaposlenost zmanjševati za oba spola. Kljub temu pa stopnja nezaposlenosti moških upada hitreje kot stopnja nezaposlenosti žensk. Ta trend v kombinaciji z dejstvom, da so stopnje nezaposlenosti žensk presegle stopnje nezaposlenosti moških, nakazuje, da razkorak med moškimi in ženskami v mnogih regijah ne bo kmalu izginil. Po ogromnem številu izgub zaposlitev med letoma 2008 in 2009 je bila porast zaposlovanja od leta 2010 v razvijajočih se regijah za ženske nižja kot za moške. Še posebej prizadete so bile ženske, zaposlene v proizvodnih sektorjih.

Kljub naraščajočemu številu žensk v nacionalnih parlamentih je cilj enake zastopanosti žensk in moških v politiki še zelo oddaljen. Od leta 1995 do leta 2011 se je zastopanost žensk v spodnjih domovih parlamentov z 11,6 odstotkov zvišala le na 19,6 odstotkov. Poleg tega so opazne velike razlike pri zastopanosti žensk med državami. V začetku leta 2011 so ženske predstavljale 30 ali več odstotkov članov spodnjih domov parlamentov v 25-ih državah, vključujoč sedem držav, kjer je bil delež višji od 40 odstotkov. V nasprotju pa ima 48 držav manj kot 10 odstotkov žensk članic parlamentov. Januarja 2011 je imelo le deset držav žensko predsednico države in 13 držav žensko predsednico vlade.

Ukrepi za izboljšanje

Leta 1979 so ZN sprejeli Konvencijo o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk. Do danes je konvencijo podpisalo 178 držav; s tem so se zavezale k odpravi diskriminacije žensk v družbi. Potrebno pa se je zavedati, da napredka pri tem milenijskem cilju ne bo mogoče doseči brez korenitih sprememb v družbi, ki bi ženskam zagotavljale enake pravice kot moškim. ZN podpirajo prizadevanja za izobraževanje deklet. Ženske z najmanj osnovnošolsko izobrazbo lažje sprejemajo odločitve o lastnem telesu in družini, se izogibajo nalezljivim boleznim ter imajo boljše možnosti za pridobitev ustrezne zaposlitve. Evropska komisija in Evropski parlament si medtem prizadevata za 30-odstotno zastopanost žensk v upravnih odborih podjetij do leta 2015 in 40-odstotno zastopanost do leta 2020.

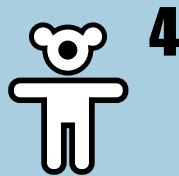
Stanje v Sloveniji

Leta 2008 je bilo na parlamentarnih volitvah v Sloveniji med kandidati 35 odstotkov žensk; na 90 poslanskih mest pa je bilo izvoljenih samo 12 poslank. Zastopanost žensk v Državnem zboru je torej le 13,3-odstotna, kar ni niti polovica želene tretjine. Podobna situacija je tudi v gospodarstvu. V Sloveniji le 20 odstotkov vodilnih položajev v gospodarstvu zasedajo ženske. Če bi dodatno analizirali še delež Slovenk, ki sedijo v upravah največjih podjetij, bi ugotovili, da se je ta delež med letoma 2004 in 2010 celo znižal, in to z 20 na 10 odstotkov.

Udeležnost Slovenije pri doseganju 3. milenijskega cilja

V Sloveniji na področju spodbujanja enakih možnosti žensk in moških deluje Urad za enake možnosti RS. Ta se ukvarja z uveljavljanjem načela enakosti spolov, zagotavljanjem enakih zaposlitvenih možnosti in dostopa do izobrazbe ter omogočanjem sodelovanja žensk v procesih odločanja. Na področju 3. milenijskega cilja delujejo tudi društvo Evropska mreža za enakost spolov, Mesto žensk, Društvo za promocijo žensk v kulturi in Društvo za kulturološke raziskave – Delta, ki spodbujajo uveljavljanje žensk na področju politike, kulture, znanosti in drugih družbenih aktivnosti. Pri poklicnem uveljavljanju pa ženskam pomagajo Gospodarsko interesno združenje Podjetnost – Sekcija podjetnic, Združenje Manager – ženska sekcija ter Zveza kmetič Slovenije.

4. MILENIJSKI RAZVOJNI CILJ ZMANJŠATI SMRTNOST OTROK

ZMANJŠATI
SMRTNOST OTROK

Ali ste vedeli?

- Otrok, ki se rodi v eni izmed držav v razvoju, ima 13-krat večjo možnost, da umre pred svojim petim rojstnim dnevom, kot otrok, ki se rodi v eni izmed razvitih držav.
- Če bi hoteli do leta 2015 za dve tretjini zmanjšati smrtnost otrok, bi bilo potrebno letno zagotoviti 10,2 milijard ameriških dolarjev finančne pomoči.
- Statistični podatki kažejo, da smrtnost otrok, mlajših od petih let, po celem svetu ustaljeno upada.
- V Sloveniji je smrtnost otrok, mlajših od petih let, z 11 smrtnih primerov na 1000 živorojenih otrok leta 1990 padla na 2,5 smrtna primera na 1000 živorojenih otrok v letu 2010, kar postavlja Slovenijo med prve države v kakovosti življenja otrok na svetu.

Specifični cilj:

Med letoma 1990 in 2015 za dve tretjini zmanjšati stopnjo smrtnosti otrok, mlajših od petih let.

4. milenijski cilj si prizadeva za zmanjšanje smrtnosti otrok, mlajših od petih let, za dve tretjini. Ta cilj vključuje tudi zmanjšanje smrtnosti dojenčkov in povečanje števila leto dni starih otrok, ki so cepljeni proti ošpicam.

Več kot 70 odstotkov otroških smrti gre pripisati šestim vzrokom: diareji, malariji, neonatalni infekciji, pljučnici, prezgodnjemu porodu in pomanjkanju kisika ob rojstvu. V mnogih državah so podhranjenost, omejen dostop do kvalitetne osnovne zdravstvene nege in neprimerna infrastruktura (pomanjkanje vodovodne napeljave, neustrezne sanitarije) glavni razlogi za slabo zdravje ter smrtnost otrok in mater.

Statistični podatki kažejo, da smrtnost otrok, mlajših od petih let, po celem svetu ustaljeno upada. Med leti 1990 in 2009 se je stopnja smrtnosti otrok zmanjšala za tretjino oziroma z 89 na 60 umrlih na vsakih 1000 živorojenih otrok.

V letu 2009 je število smrti otrok, mlajših od petih let, po vsem svetu znižalo na 8,1 milijona. Leta 1990 je bilo smrti otrok 12,4 milijonov. Čeprav je ta napredek izjemen, pa še ni čas za zadovoljstvo. V mnogih državah Podsaharske Afrike in Južne Azije ostaja stopnja smrtnosti otrok visoka, napredek pa minimalen. Na primer v Podsaharski Afriki pred petim letom starosti umre eden od osmih otrok, kar je dvakrat več kot v ostalih regijah v razvoju. Rešitev za ogrožene dojenčke bi bila izboljšana zdravstvena oskrba novorojencev in njihovih mater. Po navedbah Sklada ZN za pomoč otrokom (*United Nations Children's Fund, UNICEF*) bi bil ta milenijski cilj dosežen, če bi se smrtnost otrok, mlajših od petih let, zmanjšala na 4 milijone do leta 2015.

Dosedanji napredek pri doseganju 4. milenijskega razvojnega cilja

Pri zmanjševanju smrtnosti otrok prihaja do stabilnega napredka. V vseh regijah razen v Podsaharski Afriki, Južni Aziji in Oceaniji je prišlo do zmanjšanja smrtnosti za vsaj 50 odstotkov. Kljub rasti prebivalstva je število smrti otrok po svetu padlo z 12,4 milijonov leta 1990 na 8,1 milijonov leta 2009, kar pomeni skoraj 12.000 manj smrti otrok dnevno.

Največji napredek je bil dosežen v Severni Afriki in Vzhodni Aziji, kjer je umrljivost otrok, mlajših od petih let, padla za 68 oz. 58 odstotkov. Najvišja raven umrljivosti otrok je še zmeraj v Podsaharski Afriki, kjer beležijo 129 smrti na 1.000 živorojenih otrok, kar je skoraj dvakrat več kot povprečje drugih držav v razvoju po svetu. S hitrim napredkom v drugih regijah so se razlike še povečale.

Vir: UNICEF Slovenija

vendar le z realnimi in pospešenimi akcijami za zmanjšanje dejavnikov, ki povzročajo umiranje otrok.

Izobraženost mater je najpomembnejši dejavnik preživetja otroka. V vseh razvijajočih se regijah so otroci manj izpostavljeni tveganju smrti, če ima mati vsaj nekaj izobrazbe. Poleg izobrazbe je enakost pomembna tudi pri ostalih socialnih storitvah.

Kljub napredku pri zmanjševanju smrtnosti otrok so otroci iz ruralnih gospodinjstev v slabšem položaju. Razlike so najbolj opazne v Latinski Ameriki in na Karibskem otočju ter v Vzhodni in Jugovzhodni Aziji – izključujoč Kitajsko, kjer je smrtnost otrok nizka. Otroci iz najrevnejših gospodinjstev so v slabšem položaju tudi glede verjetnosti preživetja prvih petih let življenja.

Podatki o napredku pri doseganju specifičnega cilja kažejo, da bo do leta 2015 ta cilj lahko dosežen,

Opolnomočenje žensk, odstranitev finančnih in družbenih ovir do blaginje ter povečanje odgovornosti zdravstvenih sistemov na lokalni ravni so primeri intervencij, ki bi lahko izboljšale enakost in hkrati koristile preživetju otrok.

Ukrepi za izboljšanje

Ključni ukrepi za zmanjšanje smrtnosti otrok so omogočanje cepljenja najmlajših, zagotavljanje vitaminskih dodatkov v hrani (zlasti vitamin A) in spodbujanje dojenja do šestega meseca starosti. Po rojstvu je otrokom potrebno zagotoviti tudi ustrezno prehrano v zadostnih količinah ter urediti dostop do pitne vode. Uresničitev tega cilja je odvisna tudi od uspešnosti uresničitve drugih milenijskih ciljev, kot so izkoreniniti skrajno revščino (1. milenijski cilj), izboljšati zdravje mater (5. milenijski cilj), boriti se proti virusu HIV/AIDS-u, malariji in ostalim boleznim (6. milenijski cilj), zagotovitev kakovostne pitne vode in izboljšanje sanitarne ureditve (7. milenijski cilj) ter nemotena dostopa do osnovnih zdravil (8. milenijski cilj).

Kljub dejstvu, da se finančna pomoč za preprečevanje smrtnosti otrok povečuje, pa cilj še vedno ni dosežen. Če bi hoteli do leta 2015 za dve tretjini zmanjšati smrtnost otrok, bi bilo potrebno letno zagotoviti 10,2 milijarde ameriških dolarjev finančne pomoči. ZN predvidevajo, da se bo z nadaljevanjem trenutnega trenda zmanjševanja smrtnosti otrok le-ta do leta 2015 zmanjšala samo za eno četrtino.

Stanje v Sloveniji

V Sloveniji je smrtnost otrok, mlajših od petih let, z 11 smrtnih primerov na 1000 živorojenih otrok leta 1990 padla na 2,5 smrtna primera na 1000 živorojenih otrok v letu 2010. Od tega je bil največji delež smrti zabeležen pri dojenčkih, mlajših od enega leta; natančneje 24 dečkov in 32 deklic.

Udeležnost Slovenije pri doseganju 4. milenijskega cilja

Slovenija je preko UNICEF-a aktivno udeležena pri doseganju milenijskih razvojnih ciljev. UNICEF je največji svetovni dobavitelj cepiv za države v razvoju, cepiva zagotavlja za 56 odstotkov otrok in letno omogoča cepljenje približno 100 milijonom otrok. Leta 2006 se je UNICEF Slovenija pridružil globalni kampanji Združeni za otroke – združeni proti AIDS-u, s katero želi zavezati posledice, ki jih ima ta pandemija na otroke. UNICEF se zavzema tudi za boljši dostop revnih do zdravstvene oskrbe in osnovnih potrebščin. UNICEF-ov Nacionalni odbor za spodbujanje dojenja v Sloveniji promovira projekt Novorojencem prijazne porodnišnice in spodbuja dojenje kot osnovno prehrano dojenčkov, saj naj bi to odločilno zniževalo smrtnost novorojenčkov. UNICEF v državah v razvoju deluje tudi na področju izboljšanja osnovne infrastrukture, pomaga iskati nove vodne vire, postavlja vodnjake in sanitarije ter lokalne skupnosti izobražuje o higieni.

5. MILENIJSKI RAZVOJNI CILJ ZMANJŠATI SMRTNOST OTROK

5

IZBOLJŠATI
ZDRAVJE MATER

Ali ste vedeli?

- Zaradi zapletov pri nosečnosti ali porodu na svetu vsako uro umre šestnajst žensk.
- V Podsaharski Afriki umre ena od 31 nosečnic, medtem ko v razvitem svetu le ena od 4.300.
- V državah v razvoju je priporočenih štirih pregledov pred porodom deležna le polovica nosečnic.
- Smrtnost mater v Sloveniji je danes višja kot na začetku devetdesetih let.

Specifična cilja:

1. Med letoma 1990 in 2015 zmanjšati smrtnost mater za tri četrtine.
2. Do leta 2015 zagotoviti univerzalno reprodukativno zdravje.

Po skupni oceni Svetovne zdravstvene organizacije (*World Health Organization*, WHO), UNICEF-a, Sklada ZN za prebivalstvo (*United Nations Population Fund*, UNFPA) in Svetovne banke na svetu vsako uro zaradi zapletov pri nosečnosti ali porodu umre šestnajst žensk. Iz tega podatka sledi, da na leto umre več kot 350.000 mater. Večina teh žensk (99 odstotkov) živi in umre v državah v razvoju, največ na območjih Podsaharske Afrike in Južne Azije. V Podsaharski Afriki zaradi zapletov pri nosečnosti ali porodu umre ena od 31 nosečnic, medtem ko v razvitem svetu le ena od 4.300. Kljub zastrašujočim številkam je prav 5. cilj tisti, pri katerem je bil od leta 1990 dosežen najmanjši napredek. Najpogostejši vzroki smrti mater so poporodne krvavitve, okužbe, težave pri prekinitvi nosečnosti, eklampsija (napadi krčev v zadnjih mesecih nosečnosti) in težave, povezane s popadki. Večini teh smrti bi se z ustrezno zdravniško oskrbo lahko izognili, kar dokazuje tudi precej nižja smrtnost mater v razvitih državah. Po standardih UNICEF in WHO bi morala biti vsaka ženska pred porodom štirikrat zdravniško pregledana. V Afriki in Južni Aziji je štirih pregledov deležna manj kot polovica nosečnic. Velik problem predstavlja tudi nosečnost v času adolescence, saj je tveganje za smrt pri mladoletnih nosečnicah petkrat večja kot pri starejših ženskah.

Največ mladoletnih mater je prav v Podsaharski Afriki, njihovo število pa se od leta 1990 ni občutno zmanjšalo. Pomembno vlogo pri nadzorovanju števila rojstev imajo kontracepcijska sredstva, uporaba katerih je občutno porasla v vseh državah v razvoju razen v Podsaharski Afriki, kjer jih uporablja le 22 odstotkov poročenih žensk.

Dosedanji napredek pri doseganju 5. milenijskega razvojnega cilja

— 1. specifični cilj

Kljub intervencijam, ki dokazano preprečujejo trajne poškodbe ali smrt med nosečnostjo in porodom, ostaja smrtnost mater velik problem držav v razvoju. Podatki o smrtnosti mater so pogosto nezanesljivi, kljub temu pa najnovejše ocene napovedujejo napredek. V razvijajočih se regijah je stopnja smrtnosti mater med letoma 1990 in 2008 padla za 34 odstotkov. Kljub temu pa je dosega cilja še oddaljena.

Vzhodna Azija, Severna Afrika, Jugovzhodna in Severna Azija so najhitreje napredovale pri doseganju tega cilja. Med letoma 1990 in 2008 je v 90 državah prišlo do upada smrtnosti mater za 40 ali več odstotkov, 57 držav pa je poročalo o manjšem napredku.

Največ mater umre v Podsaharski in Severni Afriki; število smrti v teh dveh regijah predstavlja 87 odstotkov smrti po celem svetu. Južna Azija konstantno napreduje; med letoma 1990 in 2008 je smrtnost mater v tej regiji upadla za 53 odstotkov. Za razliko od Južne Azije je stopnja smrtnosti v Podsaharski Afriki padla le za 26 odstotkov, vendar pa podatki kažejo, da se smrtnost od leta 2000 naprej zmanjšuje hitreje.

— 2. specifični cilj

Od leta 1990 je delež žensk, ki so deležne oskrbe med nosečnostjo, v vseh regijah znatno narasel. V razvijajočih se regijah se je delež žensk, ki so bile med nosečnostjo vsaj enkrat deležne oskrbe, povišal s 64 odstotkov leta 1990 na 81 odstotkov leta 2009.

Zgodnji porodi pogosto pomenijo zaplete ali celo smrt. V skoraj vseh regijah, izjema je Podsaharska Afrika, se je stopnja najstniških porodov (število porodov na 1.000 žensk nosečnic med 15 in 19 letom) med letoma 1990 in 2000 znižala, v naslednjih osmih letih pa nato upočasnila padanje ali se celo povišala.

Do leta 2008 je več kot polovica žensk med 15 in 49 letom, ki so bile poročene ali v zvezi, v vseh regijah razen v Podsaharski Afriki in Oceaniji uporabljala določeno obliko kontracepcije. Kljub temu pa se je napredek v skoraj vseh regijah med letoma 2000 in 2008 upočasnil. Nerealizirana potreba po načrtovanju družine zato ostaja na visoki ravni, najvišji delež je v Podsaharski Afriki in na Karibskem otočju.

V naslednjih desetletjih bo potreba po načrtovanju družine najverjetneje naraščala. Sredstva za načrtovanje družine kot delež celotne pomoči za zdravstvo pa so v zadnjem desetletju upadala in leta 2009 obstala na 2,6 odstotkih.

Ukrepi za izboljšanje

Za zmanjšanje umrljivosti mater so nujni naslednji ukrepi: zagotovitev ustreznega financiranja za izboljšanje zdravstvenega sistema, ustanovitev učinkovitih nacionalnih programov za zmanjševanje smrtnosti mater, dobro organizirana in dostopna predporodna ter poporodna zdravstvena oskrba, večja dostopnost kontracepcijskih sredstev ter učinkovitejša prizadevanja pri preprečevanju mladoletniških porok in nosečnosti.

Stanje v Sloveniji

Kazalci zdravja mater v Sloveniji v zadnjih dvajsetih letih zelo nihajo. Če je Slovenija na začetku devetdesetih dosegala povprečno evropsko raven smrtnosti mater (5 primerov smrti na 100.000 rojstev), se je leta 1996 smrtnost dvignila na raven manj razvitih držav (26,7 primerov smrti na 100.000 rojstev). Po letu 1996 je smrtnost mater v Sloveniji, čeprav z nihanji, praviloma presegala 10 smrti na 100.000 rojstev. V obdobju 2002–2003 je bilo npr. 15,1 primerov smrti na 100.000 rojstev, v obdobju 2003–2005 pa 9,4 primerov smrti na 100.000 rojstev.

Udeležnost Slovenije pri doseganju 5. milenijskega razvojnega cilja

Med nevladnimi organizacijami v Sloveniji so na področju 5. milenijskega cilja aktivni Center za promocijo zdravja, ki deluje pod okriljem Slovenske filantropije, Združenje naravni začetki in Društvo Živa. Te nevladne organizacije informirajo in osveščajo tako ženske kot moške o pravicah do varovanja spolnega in reproduktivnega zdravja ter zdravega odnosa do spolnosti.

Gradnja porodnišnice v Ruzu. Vir: Slovenska Karitas

6. MILENIJSKI RAZVOJNI CILJ

BORITI SE PROTI VIRUSU HIV/AIDS-U, MALARIJI IN DRUGIM BOLEZNIM

6

BORITI SE PROTI VIRUSU
HIV/AIDSU, MALARIJI IN
OSTALIM BOLEZNIM

Ali ste vedeli?

- Leta 2009 je na svetu živel 33,3 milijonov ljudi, okuženih z virusom HIV, kar je šestnajstkrat več, kot je prebivalcev Slovenije.
- Eden od stotih ljudi na svetu je okužen z virusom HIV.
- V državah v razvoju se le okoli 33 odstotkov mladih moških in 20 odstotkov žensk zaveda posledic okužbe z virusom HIV.
- Zaradi malarije letno umre skoraj milijon ljudi. WHO ocenjuje, da v Afriki 90 odstotkov žrtev te bolezni predstavljajo otroci, mlajši od petih let.
- Število okuženih z virusom HIV v Sloveniji narašča, kar je v nasprotju s 6. milenijskim ciljem.

Specifični cilji:

1. Do leta 2015 zaustaviti in začeti zmanjševati širjenje virusa HIV/AIDS-a.
2. Do leta 2010 zagotoviti univerzalno dostopnost zdravljenja okužb z virusom HIV/AIDS-om vsem, ki ga potrebujejo.
3. Do leta 2015 zaustaviti in začeti zmanjševati širjenje malarije ter drugih bolezni.

Vsak dan zaradi AIDS-a umre 5.000 ljudi; v istem času se z virusom HIV okuži 7.200 ljudi. Leta 2009 je na svetu živel 33,3 milijonov ljudi, okuženih z virusom HIV, od tega kar 68 odstotkov v Podsaharski Afriki. Od leta 2005, ko je na letni ravni zaradi AIDS-a umrlo največ ljudi (2,2 milijona), se je v letu 2009 število žrtev AIDS-a zmanjšalo na 1,8 milijona. Razlog za to je predvsem večja dostopnost protiretrovirusnega zdravljenja v manj razvitih državah. Zaradi zdravljenja ljudje, okuženi z virusom HIV, živijo dlje. Če k njim prištejemo še ljudi, ki se na letni ravni na novo okužijo, število obolelih ne upada.

Zaskrbljujoče je tudi pomanjkljivo znanje o samem virusu in bolezni, saj se le okoli 33 odstotkov mladih moških in 20 odstotkov žensk v državah v razvoju zaveda posledic okužbe z virusom HIV.

V letu 2009 je bilo na svetu 225 milijonov novih okužb z malarijo, za to boleznijo pa je isto leto umrlo 781.000 ljudi. Podobno zastrašujoče številke se pojavljajo za tuberkulozo. Leta 2009 je izključno zaradi tuberkuloze umrlo 1,3 milijona ljudi, trenutno pa je na svetu približno 14 milijonov okuženih. Zaradi skrajne revščine, neučinkovitih zdravstvenih sistemov in geografske lege na endemičnem območju malarije jih največ za to boleznijo umre v Podсахarski Afriki. Od leta 2004 so se mednarodna humanitarna sredstva v boju proti malariji več kot podvojila, kar je pripomoglo k razširitvi uporabe impregniranih posteljnih mrež proti komarjem in k izboljšanju dostopa do zdravil. Impregnirane mreže so se izkazale za zelo učinkovite in leta 2010 jih je na kritičnih območjih malarije uporabljalo že 76 odstotkov ljudi.

Dosedanji napredek pri doseganju 6. milenjskega razvojnega cilja

— 1. specifični cilj

Med letoma 2001 in 2009 se je stopnja razširjenosti virusa HIV enakomerno zmanjševala za skoraj 25 odstotkov, vendar pa globalni napredek zakriva pomembne regionalne razlike. Medtem ko je stopnja razširjenosti občutno padla v Podсахarski Afriki in Južni Aziji, je v Vzhodni Aziji, Zahodni in Osrednji Evropi ter Severni Ameriki ostala nespremenjena; še bolj zaskrbljujoč pa je podatek, da je razširjenost v Vzhodni Evropi ter Osrednji Aziji v porastu.

Podсахarska Afrika ostaja najbolj prizadeto območje s 60 odstotki novih okužb z virusom, 68 odstotki ljudi, okuženih z virusom HIV, in 72 odstotki smrti zaradi AIDS-a. Vendar epidemija tudi ostalim regijam ni prizanesla, saj več kot 10,8 milijonov ljudi z virusom živi izven Podсахarske Afrike.

Še posebej ranljive so ženske in mladi ljudje. V globalnem merilu je skoraj 23 odstotkov vseh ljudi, okuženih z virusom HIV, mlajših od 25 let. Leta 2009 pa so ženske predstavljale večino (51 odstotkov) ljudi, okuženih z virusom HIV.

Uporaba kondomov med bolj rizičnimi spolnimi odnosi je med mladimi ljudmi v razvijajočih se regijah še zmeraj nizka. Kljub nizkemu povprečju uporabe kondomov dosegajo nekatere države s 60-odstotno ravno uporabe kondomov med mladimi ženskami in moškimi boljši napredek.

— 2. specifični cilj

Do leta 2009 je v državah s srednjim in nizkim dohodkom 5,25 milijonov ljudi prejelo protivirusno terapijo za HIV oz. AIDS. To predstavlja porast za več kot 1,2 milijona ljudi glede na december 2008, kar je največji porast v enem letu.

Vir: Slovensko društvo za tropsko medicino

Obseg protivirusne terapije se razlikuje glede na spol in starost. Leta 2009 je bil obseg višji med ženskami (39 odstotkov) kot med moškimi (31 odstotkov). V državah z nizkim in srednjim dohodkom je bil obseg terapij pri otrocih nižji kot obseg terapij pri odraslih. Konec leta 2009 je okoli 360.000 otrok, mlajših od 15 let, prejelo protivirusno terapijo v primerjavi z 275.000 otroci konec leta 2008.

Leta 2009 je bilo s protivirusno terapijo zdravljenih 53 odstotkov nosečnic, okuženih z virusom HIV, za razliko od 45 odstotkov nosečnic leta 2008. V Podсахarski Afriki živi okoli 91 odstotkov od 1,4 milijona nosečnic, ki potrebujejo zdravljenje.

— 3. specifični cilj

V svetovnem merilu se je število smrti zaradi malarije po ocenah zmanjšalo za 20 odstotkov – z 985.000 leta 2000 na 781.000 leta 2009. Do največjega odstotnega padca števila smrti zaradi malarije je prišlo v Evropi in Ameriki; do največjega absolutnega zmanjšanja pa je prišlo v Afriki. Kljub temu pa pride do 90 odstotkov smrti zaradi malarije prav v Podсахarski Afriki. Eden izmed najučinkovitejših načinov preprečevanja malarije je spanje pod impregniranimi mrežami, saj komarji, ki so prenašalci parazitov malarije, najpogosteje ugriznejo ponoči.

Problem tuberkuloze počasi upada. V svetovnem merilu je stopnja razširjenosti dosegla vrh leta 2004 s 142 primeri na 100.000 ljudi; od takrat se zmanjšuje za približno en odstotek letno in je leta 2009 znašala 137 primerov okužb na 100.000 ljudi. Smrtnost zaradi tuberkuloze upada v vseh regijah. Od leta 1990 je število smrti zaradi tuberkuloze padlo za več kot tretjino.

Trenutne projekcije kažejo, da bi na globalni ravni in v številnih regijah specifični cilj lahko bil dosežen. Posamezne regije so od leta 1990 že prepolovile stopnjo smrtnosti zaradi tuberkuloze, pa tudi razširjenost tuberkuloze v večini regij upada.

Leta 2009 je bila 5,8 milijonom ljudem po svetu uradno diagnosticirana tuberkuloza. Med pacienti, ki so bili leta 2008 obveščeni o diagnozi, jih je bilo 86 odstotkov uspešno zdravljenih – kar presega cilj 85 odstotkov uspešnega zdravljenja novih primerov okužbe s tuberkulozo.

Ukrepi za izboljšanje

Za izpolnitev 6. milenijskega cilja bi bili potrebni naslednji ukrepi: razvoj učinkovitega nacionalnega zdravstvenega sistema; zagotovitev finančnih sredstev za boj proti nevarnim boleznim in povečanje vlaganja v raziskave; zaveza k dolgoročnemu večsektorskemu pristopu, ki bo temeljil na nacionalnih načrtih za boj proti virusu HIV in AIDS-u; povečanje dostopa do kondomov; izobraževanje mladih, predvsem tistih, ki živijo na najbolj ogroženih območjih, o nevarnostih virusa HIV in o sredstvih za preprečevanje okužbe; ter zagotovitev univerzalne dostopnosti zdravljenja za okužene z virusom HIV in obolele za AIDS-om.

Stanje v Sloveniji

Podatki za Slovenijo kažejo, da je z virusom HIV okužena manj kot ena oseba na 1.000 prebivalcev, kar nas postavlja med države z najmanjšo razširjenostjo tega virusa. Na žalost pa okuženost z virusom HIV narašča. Glede malarije je tveganje za okužbo pri Slovencih veliko manjše, saj Slovenija ne leži na endemičnem območju malarije. Kljub temu pri nas vsako leto zabeležijo nekaj primerov t. i. »uvožene« malarije. S tuberkulozo pa je bilo leta 2010 v Sloveniji okuženih 186 ljudi (9,3 primerov na 100.000 prebivalcev). V zadnjih desetih letih število okuženih bolnikov s to boleznijo upada, za kar se gre zahvaliti predvsem poostrenemu in izpopolnjenemu nadzoru nad tuberkulozo.

Udeleženos Slovenije pri doseganju 6. milenijskega razvojnega cilja

Na področju 6. milenijskega razvojnega cilja v Sloveniji deluje Inštitut za varovanje zdravja RS, ki predstavlja osnovo preventivnega zdravstvenega varstva v Sloveniji in se med drugim ukvarja tudi z epidemiologijo nalezljivih bolezni. Prav tako sta pomembni sekciji za tropsko medicino pri Medicinski fakulteti v Ljubljani in Zdravniškem društvu, v okviru katerih slovenski študentje medicine delujejo na terenu v tropskih deželah ter pridobljeno znanje o tropskih boleznih kasneje uporabljajo tudi doma. V okviru 6. milenijskega cilja deluje tudi UNICEF Slovenija, ki opozarja predvsem na problematiko otrok, okuženih z virusom HIV in drugimi nalezljivimi boleznimi.

7. MILENIJSKI RAZVOJNI CILJ ZAGOTOVITI OKOLJSKO TRAJNOST

ZAGOTOVITI
OKOLJSKO VARNOST

Ali ste vedeli?

- Na svetu okoli 2,6 milijardi ljudi nima dostopa do ustreznih sanitarij.
- Leta 2008 okoli 900 milijonov ljudi ni imelo dostopa do ustreznega vodnega vira.
- Leta 2008 je bila raven ogljikovega dioksida (CO₂) v zraku za 38 odstotkov višja kakor leta 1990.
- Za potrebe kmetijstva, industrije in urbanizma človek prekomerno obremenjuje vodne vire in s tem ogroža okoljsko trajnost.

Specifični cilji:

1. Vključiti načela trajnostnega razvoja v uradne politike in programe držav ter zaustaviti izgubo naravnih virov.
2. Do leta 2010 bistveno zmanjšati izgubo biološke raznolikosti.
3. Do leta 2015 prepoloviti število ljudi brez dostopa do pitne vode in osnovnih sanitarij.
4. Do leta 2020 bistveno izboljšati življenjske razmere najmanj 100 milijonom prebivalcev barakarskih naselij.

Tudi skrb za okolje mora biti del prizadevanj za zmanjševanje revščine. Ideja, da je trajnostni razvoj pogoj za globalno ekonomsko in socialno blagostanje, preveva vse milenijske razvojne cilje. Žrtve prekomernega izkoriščanja naravnih virov – gozdov, rodovitne zemlje, vodnih virov in zalog rib so pogosto najbolj ranljive skupine ljudi, ki jim ti naravni viri predstavljajo vir preživetja.

Eden izmed ključnih problemov, na katere opozarja 7. milenijski razvojni cilj, je povečevanje izpustov toplogrednih plinov. Leta 2008 je bila raven CO₂ v zraku za kar 38 odstotkov višja kakor leta 1990. Preprečevanje klimatskih sprememb mora zato ostati prioriteta mednarodne skupnosti. ZN poudarjajo, da leži rešitev v »zelenem« gospodarstvu, ki ne bo temeljilo na fosilnih gorivih. Znanstveniki se strinjajo, da je potrebno zamenjati vire oskrbe z energijo. S tem se strinjajo tudi ekonomisti, saj je gospodarska panoga, ki razvija obnovljive vire energije, trenutno najbolj rastoča panoga na svetu. Z oblikovanjem in izvajanjem ustreznih politik ter zagotovitvijo finančnih vzpodbud si lahko obetamo gospodarsko rast, trajnostni razvoj in predvsem ohranitev okolja. Tako lahko v boju proti globalnemu segrevanju in klimatskim spremembam brez ogrožanja gospodarskega razvoja sodelujejo tako razvite države kot tudi države v razvoju.

Pomemben del boja za okoljsko trajnost predstavlja tudi ohranjanje gozdnih površin ter preprečevanje upadanja raznolikosti rastlinskih in živalskih vrst. V letu 2010 je bilo zaščiteneh približno 150.000 območij, ki so obsegala 12,7 odstotkov kopnega in 7,2 odstotkov obalnih vod. Ta statistični podatek je zavajajoč, saj so zaščitena območja velikokrat slabo upravljana in kljub zaščiti pogosto podvržena onesnaževanju.

Na kvaliteto človekovega bivanja poleg čistega okolja vpliva še cela vrsta drugih dejavnikov. Eden izmed njih je razširjenost dostopa do pitne vode, ki je leta 2008 na svetovni ravni predstavljala 87 odstotkov. Veliko bolj kritično je stanje na področju zagotavljanja ustrezne sanitarne ureditve in zmanjšanja števila ljudi, ki živijo v barakarskih naseljih. Leta 2008 skoraj polovica prebivalstva razvijajočih se regij in okoli 2,6 milijard ljudi na svetu ni uporabljalo ustreznih sanitarij. Veliko ljudi brez ustrezne sanitarne ureditve živi v barakarskih naseljih. Kljub temu da se prebivalstvo teh naselij v relativnih vrednostih zmanjšuje, se glede na absolutne vrednosti njihovo število z leti povečuje. Danes v barakarskih naseljih živi že približno 828 milijonov ljudi.

Dosedanji napredek pri doseganju 7. milenijskega razvojnega cilja

— 1. specifični cilj

Kljub temu da je še zmeraj alarmantno visoka, se stopnja krčenja in izgube gozdov zaradi naravnih vzrokov upočasnjuje. Na globalni ravni se je zmanjšala z ocenjenih 16 milijonov hektarjev letno leta 1990 na okoli 13 milijonov hektarjev letno v prejšnjem desetletju.

Do največjih neto izgub gozdnih površin je med letoma 2000 in 2010 prišlo v Južni Ameriki in Afriki, medtem ko je Azija v zadnjem desetletju zabeležila neto povečanje za okoli 2,2 milijonov hektarjev letno, kar je rezultat obsežnih programov pogozdovanja na Kitajskem, v Indiji in Vietnamu.

Glede na zadnje obstoječe podatke, ki poročajo za leto 2008, emisije CO₂ v svetovnem merilu še vedno naraščajo. Leta 2008 so bile emisije 38 odstotkov višje kot leta 1990. Per capita emisije ostajajo najvišje v razvitih regijah, najnižje pa v Podsaharski Afriki.

— 2. specifični cilj

V zadnji polovici stoletja je delež svetovnih ekosistemov, ki so bili označeni kot zaščitena območja, drastično narasel. Leta 2010 so zaščitena območja obsegala 12,7 odstotkov kopnega in 7,2 odstotkov obalnih vod. Kljub porastu zaščitениh ekosistemov pa je biotska raznolikost zaradi neprimerne upravljanja z zaščiteni območji in razkoraka pri zaščiti območij še zmeraj v upadu. Ta specifični cilj do leta 2010 ni bil dosežen.

— 3. specifični cilj

Napredek pri izboljšanju dostopa do pitne vode je velik. Na svetovni ravni je razširjenost dostopa narasla s 77 odstotkov leta 1990 na 87 odstotkov leta 2008. Če se bo ta trend nadaljeval, bo cilj do leta 2015 dosežen in verjetno tudi presežen.

Latinska Amerika in Karibsko otočje ter Vzhodna in Jugovzhodna Azija so ta cilj že dosegli. Največje povečanje dostopa do pitne vode je dosegla Vzhodna Azija – dostop se je povečal s 69 odstotkov leta 1990 na 86 odstotkov leta 2008. Podsaharska Afrika je število ljudi, ki uporabljajo izboljšane vire pitne vode, skoraj podvojila – z 252 milijonov leta 1990 na 492 milijonov leta 2008.

Svet je daleč od realizacije cilja sanitarne ureditve. Globalno je stopnja odvajanja na prostem padla za eno tretjino, s 25 odstotkov prebivalstva leta 1990 na 17 odstotkov leta 2008. Skoraj dve tretjini ljudi, ki iztrebljajo na prostem, živita v Južni Aziji. Severna Afrika je edina regija, ki je ta cilj že dosegla.

Vir: Martin Brumec

— 4. specifični cilj

Med letoma 2000 in 2010 je delež urbanega prebivalstva, ki v razvijajočih se državah živi v barakarskih naseljih, upadel z 39 na 33 odstotkov. Vendar pa v absolutnih vrednostih število prebivalcev teh naselij narašča, za kar je deloma kriva hitra urbanizacija.

Danes je število urbanih prebivalcev barakarskih naselij ocenjeno na približno 828 milijonov – v primerjavi s 657 milijoni leta 1990 in 767 milijoni leta 2000.

Leta 2010 so bila barakarska naselja najbolj razširjena v Podsaharski Afriki, kjer je v teh naseljih bivalo 62 odstotkov urbane populacije; sledita ji Južna Azija (35 odstotkov) in Jugovzhodna Azija (31 odstotkov).

Ukrepi za izboljšanje

Za uresničitev 7. milenijskega cilja je potrebno oblikovati močna partnerstva in uskladiti prizadevanja za ohranitev ozonskega plašča. Spodbujati je potrebno »zeleno« gospodarstvo ter okolju prijazne tehnologije. Potrebno je zaščititi ogrožene živalske vrste in ekosisteme. Ključni dejavnik pri zmanjšanju ravni toplogrednih plinov v ozračju je tudi omejitev sečnje dreves. Navsezadnje pa je zaradi naraščajočih potreb po hrani potrebno zagotoviti še učinkovitejšo izrabo vodnih virov za kmetijstvo ter izboljšati življenjske razmere prebivalcev milijonskih barakarskih naselij.

Stanje v Sloveniji

Slovenija spada med najbolj gozdnate države v Evropi, saj gozdovi pokrivajo kar 58,5 odstotkov njenega ozemlja. Država je v evropskem vrhu tudi glede biotske raznovrstnosti. Izmed 22.000 evidentiranih rastlinskih in živalskih vrst je v Sloveniji približno 850 endemičnih vrst, ki ne živijo nikjer drugje na svetu. V Sloveniji ima skoraj 100 odstotkov ljudi dostop do pitne vode in ustreznih sanitarij. V najbolj problematičnih razmerah živijo nekatere romske skupnosti. Zadnji podatki o izpustih toplogrednih plinov v Sloveniji iz leta 2009 kažejo, da so se izpusti v primerjavi z letom prej zmanjšali za 9,1 odstotkov, kar gre v veliki meri pripisati gospodarski krizi.

Udeleženos Slovenije pri doseganju 7. milenijskega razvojnega cilja

V Sloveniji deluje Svet za trajnostni razvoj, ki je posvetovalno telo Vlade RS in spada pod Službo Vlade RS za razvoj. Svet si prizadeva za dialog s civilno družbo o vseh temeljnih razvojnih vprašanjih. Služba Vlade RS za razvoj vodi na tem področju projekt »Scenariji razvoja Slovenije do leta 2035: Trendi in priložnosti v času podnebnih sprememb«. Namen projekta je iskanje odgovorov na vprašanje, ali in kako lahko Slovenija (p)ostane družba blagostanja v luči izzivov in priložnosti, ki so posledica podnebnih sprememb. Na podlagi teh odgovorov bodo oblikovani novi temelji za krovne strateške usmeritve in dokumente do leta 2035. Na področju spodbujanja in zagotavljanja okoljske trajnosti so poleg Vlade RS aktivne tudi mnoge nevladne organizacije; vidnejše med njimi so Umanotera, Focus, Društvo planet Zemlja, Slovensko društvo ZN za trajnostni razvoj idr.

8. MILENIJSKI RAZVOJNI CILJ

VZPOSTAVITI GLOBALNO PARTNERSTVO ZA RAZVOJ

VZPOSTAVITI GLOBALNO
PARTNERSTVO
ZA RAZVOJ

Ali ste vedeli?

- ZN ocenjujejo, da obstoječi trgovinski sistem revne države na letni ravni oškoduje za približno 700 milijard ameriških dolarjev.
- Leta 1970 se je 22 najbogatejših držav zavezalo, da bo 0,7 odstotka svojih prihodkov namenilo za razvojno pomoč. Štirideset let kasneje je zgolj pet držav izpolnilo svojo obljubo.
- Potrebna je kvalitetnejša, učinkovitejša in transparentnejša razvojna pomoč.
- Penetracija interneta v najmanj razvitih državah predstavlja 3 odstotke, medtem ko je v razvitih regijah 72-odstotna.
- V letu 2009 so sredstva Slovenije za razvojno pomoč znašala 0,15 odstotkov bruto nacionalnega dohodka (BND).

Specifični cilji:

1. Upoštevati specifične potrebe najmanj razvitih držav, držav brez dostopa do morja in malih otoških držav v razvoju.
2. Nadaljnji razvoj odprtega, na pravilih temelječega, preglednega in nediskriminatornega trgovinskega ter finančnega sistema.
3. Celovita obravnava zadolženosti držav v razvoju.
4. V sodelovanju z zasebnim sektorjem omogočiti izkoriščanje prednosti, ki jih nudijo nove tehnologije, predvsem informacijska in komunikacijska.

Milenijski cilji predstavljajo globalno partnerstvo za razvoj. Dogovor jasno sporoča, da je glavna naloga vseh držav prizadevanje za uresničitev prvih sedem milenijskih ciljev. Da pa bodo tudi najmanj razvite države do leta 2015 te cilje dejansko sposobne doseči, morajo razvite države izpolniti svoje obljube o zagotavljanju razvojne pomoči, trajnem odpisu dolgov in bolj poštenih pogojih trgovanja.

Neto sredstva, namenjena uradni razvojni pomoči (*Official Development Assistance*, ODA), so v letu 2010 v primerjavi s predhodnim letom narasla za 6,5 odstotka na 128,7 milijarde ameriških dolarjev. Kljub temu pa skupna vsota razvojne pomoči krepko zaostaja za ciljem ZN, ki znaša 0,7 odstotka BND. V letu 2010 so zastavljen cilj presegle zgolj Danska, Luksemburg, Nizozemska, Norveška in Švedska.

Trgovanje med razvitimi državami je glavno gonilo svetovne trgovine. Države v razvoju in najmanj razvite države pa le težko sodelujejo v svetovni trgovinski menjavi. Za najmanj razvite države se situacija sicer postopoma izboljšuje, saj se jim predvsem z ukinitvijo carinskih dajatev za izvoz omogoča prednostni dostop do posameznih trgov.

Dostop do informacijske tehnologije v državah v razvoju ponuja nove možnosti razvoja. Do konca leta 2010 je število naročnin na mobilno tehnologijo naraslo na 5,3 milijard, raven penetracije mobilne tehnologije pa je v razvijajočem svetu dosegla okoli 68 odstotkov. Mobilna telefonija odpira prej neobstoječe komunikacijske kanale med regijami. Tretja generacija mobilne telefonije lahko v državah v razvoju omogoči celo dostop do hitrih internetnih povezav, kar lahko pomaga pri doseganju drugih milenjskih razvojnih ciljev (predvsem na področju zdravstva, izobraževanja in zmanjševanja revščine).

Dosedanji napredek pri doseganju 8. milenjskega razvojnega cilja

— 1. specifični cilj

Med leti 2009 in 2010 je bilateralna pomoč za razvojne programe in projekte narasla za 5,9 odstotkov realne vrednosti. Večji del povišanja gre pripisati novim posojilom (ki so narasla za 13,2 odstotkov), narasle pa so tudi donacije (za 6,8 odstotkov).

Glede na absolutne zneske so bile največje donatorice ZDA, ki jim sledijo Združeno kraljestvo, Francija, Nemčija in Japonska. V realnih zneskih so največje povečanje ODA med letoma 2009 in 2010 zabeležile Avstralija, Belgija, Kanada, Japonska, Portugalska, Republika Koreja in Združeno kraljestvo.

— 2. specifični cilj

Večina blaga iz držav v razvoju se na razvite trge uvaža brez carin. V zadnjih letih je prišlo do manjšega povišanja deleža brezcarinskega uvoza iz držav v razvoju (razen najmanj razvitih držav).

Do leta 2009 so veljavne carinske dajatve na kmetijske izdelke držav v razvoju in najmanj razvitih držav upadale počasi, za tekstil in oblačila pa so večinoma ostale nespremenjene. V času, ko prevladuje svetovna gospodarska kriza, niso bile uvedene nobene večje carinske pobude. Posebne prilagoditve, kot npr. s strani EU za riž in sladkor, so pripomogle k hitrejšemu napredku.

— 3. specifični cilj

Breme zunanjega dolga države vpliva na njeno kreditno sposobnost in ranljivost za ekonomske šoke. Boljše upravljanje dolga, povečanje trgovine in (še posebej v najrevnejših državah) znaten odpis dolga so zmanjšali breme servisiranja dolga. Med letoma 2000 in 2008 je povprečno razmerje med servisiranjem javnega dolga in izvozom v razvijajočih se regijah upadlo s 12,5 odstotkov na 3,4 odstotkov.

— 4. specifični cilj

Naraščajoče povpraševanje po informacijskih in komunikacijskih storitvah v kombinaciji s tehnološkim napredkom, rastočo infrastrukturo in nižajočimi se cenami vedno več ljudem omogoča, da postanejo del informacijske družbe. Do konca leta 2010 so ravni penetracije mobilnih telefonov dosegle ocenjenih 76 odstotkov.

Število uporabnikov interneta še naprej narašča. Vseeno pa ostaja raven penetracije v razvijajočem se svetu relativno nizka. Ob koncu leta je bila vrednost penetracije 21 odstotkov, medtem ko je bila v razvitih regijah 72 odstotkov.

Penetracija fiksni širokopasovnih povezav je ob koncu leta 2010 v razvitih regijah predstavljala 24,6 odstotkov povezav, v razvijajočem svetu pa je bilo takih povezav le 4,4 odstotkov.

Rešitev predstavljajo mobilne širokopasovne povezave, ki postajajo alternativa fiksni povezavam. Leta 2010 je mobilne širokopasovne storitve ponujalo že 143 držav v primerjavi z manj kot 50 državami leta 2005. V naslednjih letih bo povpraševanje še posebej hitro naraščalo v razvijajočem se svetu in v regijah, kjer je infrastruktura fiksni linij do končnega uporabnika omejena, na primer v Afriki.

Ukrepi za izboljšanje

Za izpolnitev 8. milenijskega cilja morajo države izpolniti svoje zaveze glede višine ODA (predvsem cilja ZN, ki predvideva 0,7 odstotka BND za razvojno pomoč). Potrebna je kvalitetnejša, učinkovitejša in transparentnejša razvojna pomoč. Odpraviti je potrebno obstoječe nepravilnosti v sistemu svetovne trgovine in pospešiti odpis dolgov državam v razvoju in najmanj razvitim državam. Ustvariti je potrebno tudi finančne mehanizme, ki podpirajo prenos tehnologij, izsledkov raziskav in razvojnega dela ter spodbujajo razvoj podjetniške infrastrukture in storitev.

Stanje v Sloveniji

Državni zbor RS je 23. junija 2006 sprejel Zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju, dve leti kasneje, 11. julija 2008, pa na podlagi omenjenega zakona še Resolucijo o mednarodnem razvojnem sodelovanju RS za obdobje do leta 2015. V tej resoluciji so potrjene mednarodne obveznosti RS, določeni načini izvajanja razvojne pomoči in oblikovane vsebinske ter geografske prioritete RS. Leta 2009 je Slovenija za mednarodno razvojno pomoč namenila 51.207.438,86 evrov, kar predstavlja 0,15 odstotkov BND.

Udeleženos Slovenije pri doseganju 8. milenijskega razvojnega cilja

V Sloveniji je glavni nacionalni koordinator mednarodnega razvojnega sodelovanja Direktorat za razvojno sodelovanje na Ministrstvu za zunanje zadeve RS. Glavni cilj direktorata je učinkovito spopadanje z revščino in uresničevanje mednarodno dogovorjenih razvojnih ciljev. Pristojen je za načrtovanje, usklajevanje in izvajanje strategij in politik mednarodnega razvojnega sodelovanja tako na multilateralni kot bilateralni ravni. V Sloveniji so na področju mednarodnega razvojnega sodelovanja poleg Ministrstva za zunanje zadeve aktivne tudi mnoge nevladne organizacije. Vidnejša izmed njih je SLOGA – Platforma nevladnih organizacij za razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč, ki je bila ustanovljena leta 2005 in združuje več kot 30 nevladnih organizacij. Njen predstavnik je tudi član Strokovnega sveta za mednarodno razvojno sodelovanje pri Ministrstvu za zunanje zadeve RS, ki sodeluje pri pripravi slovenske politike na tem področju.

Vir: Sloga

SI DELČEK ISTEGA SVETA.

AKTIVIRAJ SE

K uresničitvi milenijskih razvojnih ciljev lahko prispeva vsak.

Začne se s pridobivanjem dodatnih informacij. Nekaj jih je na voljo v tej publikaciji, dodatne vire pa je moč dobiti na spletu:

<http://www.milenijski-cilji.si>

Vest o milenijskih razvojnih ciljih mora doseči čim več ljudi. Ko o razvojnih ciljih vemo dovolj, lahko poskušamo spodbujati razpravo med prijatelji, v družini in drugje. Izkoristimo lahko tudi druge oblike sporočanja – čim več ljudi dosežemo, tem bolje.

K doseganju razvojnih ciljev pa lahko prispevamo tudi z dejanskimi ukrepi. Tako lahko npr. prispevamo sredstva za humanitarne organizacije; pomagamo lahko tudi s prostovoljnim delom pri organizacijah, ki na tem področju delujejo. Zadostujejo lahko celo čisto pragmatični ukrepi, kot je kupovanje izdelkov pravične trgovine (*fair-trade*) in podobno.

Vir: Martin Brumec in Ana Podgornik

Več na:

<http://www.milenijski-cilji.si/aktivirajse/ukrepaj>

VSTANI IN UKREPAJ

VSTANI in UKREPAJ je svetovni poziv, s katerim se zavzemamo za odpravo revščine in za doseganje milenijskih razvojnih ciljev. Dan pred mednarodnim dnevom boja za odpravo revščine bomo ljudje dejansko in simbolično VSTALI ter UKREPALI z različnimi AKTIVNOSTMI, s katerimi bomo od svojih vlad zahtevali izpolnitev obljub o odpravi skrajne revščine.

Sodelujete lahko na različne načine; na primer s pisanjem pisem, pesmi, zgodb, risanjem, šolsko uro posvečeno temi revščine, izdelovanjem plakatov, stripov, fotografij, kratkim kulturnim programom, zbiranjem donacij za humanitarne organizacije ali katerokoli dejavnostjo po lastni izbiri; edini pogoj je, da se dotika področja revščine.

Več na:

<http://www.milenijski-cilji.si/vstani>

DELAVNICA »PODAJMO SI ROKE«

Skrozi delavnico se učencem predstavi Organizacijo združenih narodov in pomembnejša področja njenega delovanja s posebnim poudarkom na milenijskih razvojnih ciljih ter delovanje Društva za ZN za Slovenijo. Poudarek je na boju proti revščini. Za lažjo predstavo se otrokom najprej razloži nekaj osnovnih pojmov, kot sta revščina in skrajna revščina. Razloži se jim tudi, koliko ljudi živi v revščini, na katerih koncih sveta je revnih največ, zakaj prihaja do nje, kako se lahko proti njej borimo kot posamezniki in kot družbena skupina ter zakaj je pomembno, da jo odpravljamo. Ob koncu podamo zavezo, katere dejavnosti bomo izvedli za boj proti revščini.

Več na:

<http://www.unaslovenia.org/drustvo/dejavnosti/delavnice>

PRIPOROČENO BRANJE

Dostopno tudi na: <http://www.milenijski-cilji.si/gradiva>

Združeni narodi

- Milenijska deklaracija Združenih narodov (v angleščini). Dostopno prek: <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.pdf>

Poročila:

- Milenijski razvojni cilji 2011 (v angleščini). Dostopno prek: http://www.un.org/millenniumgoals/11_MDG%20Report_EN.pdf
- Organizacija Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (FAO). Prehranska varnost 2010 (v angleščini). Dostopno prek: <http://www.fao.org/docrep/013/i1683e/i1683e.pdf>
- Sklad Združenih narodov za otroke (UNICEF). Stanje otrok po svetu 2010 (v angleščini). Dostopno prek: <http://www.unicef.org/rightsite/sowc/>
- Sklad Združenih narodov za otroke (UNICEF). Stanje otrok po svetu 2011 (v angleščini). Dostopno prek: <http://www.unicef.org/sowc2011/index.php>

Članki:

- Ban Ki-moon in Al Gore. 2009. Zelena rast. Dostopno prek: <http://www.unaslovenia.org/node/187>
- Ban Ki-moon, Susilo Bambang Yudhoyono, Donald Tusk in Anders Fogh Rasmussen. 2009. Kriza kot priložnost. Dostopno prek: <http://www.unaslovenia.org/node/65>
- Engelhardt, Marie von. 2010. The Millennium Development Goals and Human Rights at 2010 – An Account of the Millennium Summit Outcome. *Göttingen Journal of International Law* 2 (3): 1129–1146.
- Fukuda-Parr, Sakiko in David Hulme. 2011. International Norm Dynamics and the “End of Poverty”: Understanding the Millennium Development Goals. *Global Governance* 17 (1): 17–36.
- Shkolnikov, Aleksandr in John D. Sullivan. 2010. Meeting the Institutional Challenges of the Millennium Development Goals. *Development, dodatek New Institutions for Development* 53 (1): 58–63.
- Waage, Jeff et al. 2010. The Millennium Development Goals: a cross-sectoral analysis and principles for goal setting after 2015. *The Lancet* 376 (9745): 991–1023.

Spletne strani:

- Informacijska služba Združenih narodov na Dunaju. Dostopno prek: <http://www.unis.unvienna.org/>
- Kazalci uresničevanja Milenijskih razvojnih ciljev (v angleščini) . Dostopno prek: <http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Default.aspx>
- Mednarodna organizacija dela (ILO). Oddelek za partnerstva in razvojno sodelovanje (v angleščini). Dostopno prek: <http://www.ilo.org/public/english/bureau/pardev/>
- Milenijska kampanja Združenih narodov. 'End Poverty 2015' (v angleščini). Dostopno prek: <http://www.endpoverty2015.org/>
- Milenijski razvojni cilji (v angleščini). Dostopno prek: <http://www.un.org/millenniumgoals/>
- Program Združenih narodov za razvoj (UNDP). Milenijski razvojni cilji (v angleščini). Dostopno prek: <http://www.beta.undp.org/undp/en/home/mdgoverview.html>
- Sklad Združenih narodov za otroke (UNICEF). Enakost med spoloma (v angleščini). Dostopno prek: http://www.unicef.org/gender/index_bigpicture.html
- Sklad Združenih narodov za otroke (UNICEF). Childinfo – Srednješolska izobrazba (v angleščini). Dostopno prek: http://www.childinfo.org/education_secondary.html
- Svetovni program za prehrano (WFP). Podatki o lakoti po svetu (v angleščini). Dostopno prek: <http://www.wfp.org/hunger/stats>
- Svetovna zdravstvena organizacija (WHO). Podatki o umrljivosti mater (v angleščini). Dostopno prek: http://www.who.int/making_pregnancy_safer/topics/maternal_mortality/en/index.html
- USAID. HIV/AIDS (v angleščini). Dostopno prek: http://www.usaid.gov/our_work/global_health/aids/

Slovenija

Poročila:

- Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije. Okužba s HIV v Sloveniji 2010. Dostopno prek: http://www.ivz.si/Mp.aspx?ni=78&pi=6&_6_FileName=2669.pdf&_6_MediaId=2669&_6_AutoResize=false&pl=78-6.3
- Statistični urad Republike Slovenije. Kazalniki dohodka in revščine, Slovenija 2009 – začasni podatki. Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3528

- Statistični urad Republike Slovenije. Umri, Slovenija, 2010 – Končni podatki. http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4013

- Varuh človekovih pravic Republike Slovenije. Petnajsto redno letno poročilo Varuha ČP RS za leto 2009. Dostopno prek: http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/Letno_porocilo_Varuha_za_2009.pdf.

Članki:

- IUS-INFO: Večina Slovencev ima dostop do pitne vode, a ne vsi. Dostopno prek: <http://www.ius-software.si/DnevneVsebine/Novice.aspx?id=55733>

Spletne strani:

- Biotska raznovrstnost. Dostopno prek: <http://www.biotskaraznovrstnost.si/>

- Društvo za Združene narode za Slovenijo. Milenijski razvojni cilji. Dostopno prek: <http://www.milenijski-cilji.si/>

- Ministrstvo za finance Republike Slovenije: Mednarodna razvojna pomoč. Dostopno prek: http://www.mf.gov.si/si/delovna_podrocja/mednarodni_financni_odnosi/mednarodna_razvojna_pomoc/

- Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije. Slovenija spada med države z nizko incidenco tuberkuloze. Dostopno prek: <http://www.mz.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article/12106/5608/>

- Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije: Direktorat za mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/si/o_ministrstvu/organiziranost/direktorat_za_mednarodno_razvojno_sodelovanje_in_humanitarno_pomoc/

- Svet za trajnostni razvoj. Trajnostni razvoj Slovenije. Dostopno prek: <http://trajnostni.blogspot.com/2008/05/scenariji-razvoja-slovenije-do-leta.html>

- Zavod za gozdove Slovenije: Gozdnatost in pestrost. Dostopno prek: <http://www.zgs.gov.si/slo/gozdovi-slovenije/index.html>